

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม:
กรณีศึกษา โรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
An Appropriate Model for Solid Waste Management: A Case Study of
Schools in Tambon Huaykwang, Amphoe Kamphaengsaen,
Nakhon Pathom Province

ภรสร้อย แก่นทอง^{1,2} วลัยลักษณ์ อมรสิริพงษ์³ ศานติกร พินยงค์^{1,4} และ ญาณภัทร ยอดแก้ว⁵

¹โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

²tucktan.p@hotmail.com an ⁴san_tikorn@hotmail.com

³โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
walailucka@gmail.com

⁵โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
dhammarit@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย และเสนอรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูและแกนนำนักเรียน จากโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง จำนวน 36 คน สำหรับผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนที่มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม สามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยได้ คือ โรงเรียนบ้านรางอีเม้ย (สงบารงราษฎร์) โรงเรียนที่มีการคัดแยกขยะ ได้แก่ โรงเรียนบ้านอ้อกระทิง และโรงเรียนวัดลาดหญ้าไทร โรงเรียนที่ไม่มีการคัดแยกขยะ ได้แก่ โรงเรียนวัดสองห้อง โรงเรียนบ้านห้วยขวาง และโรงเรียนบ้านสระน้ำส้ม รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูและแกนนำนักเรียน คือ ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยและจัดตั้งธนาคารขยะ

คำสำคัญ: การจัดการขยะ รูปแบบการจัดการขยะ โรงเรียนในตำบลห้วยขวาง

Abstract

The purposes of this research were to study problems and suggest an appropriate model of solid waste management for schools in Tambon Huaykwang, Amphoe Kamphaengsaen, Nakhon Pathom Province. Focus group discussion was used in this research. Target group were 36 teachers and student leaders. The result revealed that school which obviously manage solid waste and could develop to learning source in solid waste management was Rang E-Moei (Hongbamrungrat) School. Schools which classify solid waste were Ban Aor Krating School and Wat Ladya Sai School. Schools which did not classify solid waste were Wat Song Hong School, Ban Huaykwang School and Ban Sra Numsom School. According to teachers and student leaders' opinion, an appropriate model of solid waste management were solid waste classification and Bank of recycle waste.

Keywords: Solid waste management, Model for solid waste management, Schools in Tambon Huaykwang

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันนี้ประชากรที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของโลก ไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทย ได้เผชิญกับสภาพดินฟ้าอากาศ ผิดฤดูกาล ภัยธรรมชาติที่มีความรุนแรงมากขึ้น เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว พายุหมุน หิมะตกในพื้นที่ๆ ไม่เคยมีปรากฏการณ์นี้ อากาศร้อนจัดและอากาศหนาวจัดจนมีผู้เสียชีวิต ภาวะแห้งแล้ง เป็นต้น นอกจากนี้ การละลายของน้ำแข็งขั้วโลก ได้ส่งผลให้ ปริมาณน้ำในมหาสมุทรเพิ่มขึ้น ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นทำให้เมืองสำคัญ ที่อยู่ริมน้ำเกิดอุทกภัย สิ่งเหล่านี้เป็นผลกระทบที่เกิด จากภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่โลกไม่สามารถระบายความร้อนออกไปได้ อุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศบนโลกสูงขึ้น ทั้งอากาศบริเวณใกล้ผิวโลกและน้ำในมหาสมุทร เป็นปัญหาใหญ่ของโลกเราในปัจจุบัน และสาเหตุหลักของปัญหานี้มาจาก ก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gases) ที่ห่อหุ้มโลกอยู่ในปริมาณมากเกินสมดุลธรรมชาติ ก๊าซเรือนกระจกเป็นก๊าซที่อยู่ใน ชั้นบรรยากาศที่ห่อหุ้มผิวโลก มีคุณสมบัติดูดซับหรือเก็บกักความร้อนได้ดี ทำให้อุณหภูมิที่ผิวโลกอบอุ่นไม่หนาวจัดในเวลา กลางคืน แต่เนื่องจากปัจจุบันปริมาณก๊าซเหล่านี้เพิ่มขึ้นจำนวนมาก ทำให้ก๊าซเหล่านี้ลอยขึ้นไปรวมตัวกันหนาแน่นอยู่ในชั้น บรรยากาศของโลก ทำให้รังสีจากดวงอาทิตย์ที่ควรสะท้อนกลับออกไปในปริมาณที่เหมาะสม กลับถูกก๊าซเหล่านี้ดูดซับไว้ ส่งผลให้อุณหภูมิโลกค่อยๆ สูงขึ้น ในช่วง 100 ปีที่ผ่านมาอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้นถึง 0.56-0.92 องศาเซลเซียส และจาก แบบจำลองการคะเนภูมิอากาศ พบว่า ปี พ.ศ. 2544-2643 อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกจะเพิ่มขึ้นถึง 1.1-6.4 องศาเซลเซียส (ภาวะ โลกร้อน, ม.ป.ป.) [1] กองขยะและการกำจัดเผาโดยการเผาของบ้านเรือน และชุมชนเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเพิ่มปริมาณของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศโลก ทำให้ธรรมชาติขาดความสมดุล เกิดภาวะโลกร้อนตามมา

ปัจจุบันขยะนับว่าเป็นปัญหาสำคัญในระดับชุมชนและระดับประเทศ ในแต่ละวันจะมีขยะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนนับร้อย ล้านตัน แต่เราสามารถกำจัดขยะได้เพียงวันละไม่กี่สิบล้านตันเท่านั้น จึงมีขยะที่เหลือตกค้างรอการกำจัดอยู่เป็นจำนวนมาก แม้รัฐบาลจะมีพื้นที่ที่จัดไว้เพื่อรองรับขยะแต่ไม่เพียงพอกับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สร้างปัญหาเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านทัศนวิสัย กลิ่น ความสะอาด เกิดเป็นปัญหาขยะล้นเมือง ถึงแม้ว่าในปีหนึ่งๆ ประเทศจะต้องเสียงบประมาณเป็น จำนวนมากในการจัดการและแก้ไขปัญหาด้านขยะ แต่ผลลัพธ์ที่ได้ก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากรัฐบาลยังมีการบริหารจัดการ ขยะยังไม่ดีเท่าที่ควร ประกอบกับประชาชนในประเทศเองก็ยังขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะให้เป็นที่ การคัดแยกขยะก่อน ทิ้ง รวมทั้งขาดความรู้เกี่ยวกับการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2554, หน้า 1) [2] เมื่อได้ยินคำว่า “ขยะ” หลายคนมักไม่สนใจ ละเลย และไม่เห็นคุณค่า โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา เป็นโรงเรียนหนึ่งที่ประสบปัญหาขยะเช่นเดียวกัน ในแต่ละวันมีขยะเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โรงเรียนไม่สามารถกำจัดขยะที่ เกิดขึ้นได้ทั้งหมด ทั้งที่ขยะเหล่านั้นหากนำมาคัดแยกอย่างถูกวิธีแล้วจะสามารถสร้างประโยชน์ได้ และยังสามารถนำกลับมา หมุนเวียนเข้ากระบวนการผลิตเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกครั้ง ซึ่งเป็นการประหยัดทรัพยากรและเงินได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้ง ปริมาณขยะก็จะจำนวนลงได้มาก ซึ่งจะส่งผลดีทั้งต่อสิ่งแวดล้อม ประชากร และประเทศชาติต่อไป

ตำบลห้วยขวางซึ่งเป็นหนึ่งในตำบลของโครงการนครปฐม : นครแห่งความผาสุกทุกชุมชนท้องถิ่น โดยความร่วมมือ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการ อำเภอกำแพงแสน ระยะทางห่างประมาณ 10 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดนครปฐมประมาณ 25 กิโลเมตร มีอาณาเขต ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอดอนตูม, อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทิศใต้ ติดกับ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม และทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอกำแพงแสน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 11,660 คน และมีจำนวนหลังคาเรือน 2,541 ครัวเรือน อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมและรับจ้าง และอาชีพรอง คือ ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในเขตตำบลห้วยขวางและใกล้เคียง (ไทยตำบล ดอทคอม, ม.ป.ป.) [3]

สำหรับโครงการนครปฐม : นครแห่งความผาสุกทุกชุมชนท้องถิ่น โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมพลังองค์กรในตำบลของ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยบริการสุขภาพชุมชน ภาคท้องถิ่น องค์กรชุมชน เครือข่ายต่างๆ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการอย่างเป็นระบบจากการจัดการเรียนการสอนให้เกิดการพัฒนากระบวนการและกลไกที่ จำเป็นในการทำงานพัฒนาในประเด็นหรือด้านต่างๆในพื้นที่จนเกิดการบูรณาการระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน โดยใช้ทุนการ เทียบเคียงศักยภาพของตำบลและการพัฒนาต่อยอดข้อมูล จนเกิดเป็นระบบย่อยสู่การบูรณาการตำบลสุขภาวะ พร้อมผู้นำใน ตำบลเพิ่มมากขึ้น และสามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ความคิด ซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้เกิดนโยบายสาธารณะหรือกลไกในการจัดการในตำบล โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ควบคู่การบูรณาการกับ

การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบบและกลไกที่จำเป็นในการทำงานจนเกิดการบูรณาการระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยชุมชน ส่งผลให้เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยที่อุดมปัญญา (ศูนย์การศึกษาและพัฒนาจังหวัดนครปฐม,ม.ป.ป.)[4]

จากการลงพื้นที่ทำงานตำบลห้วยขวางในโครงการนครปฐม : นครแห่งความผาสุกทุกชุมชนท้องถิ่น พบว่า แต่ละวันโรงเรียนต่างๆ ในตำบลห้วยขวางมีปริมาณขยะจำนวนมาก และยังไม่มียุทธศาสตร์การจัดการขยะที่เหมาะสมสำหรับการจัดการขยะในโรงเรียนแต่ละแห่ง ประกอบกับ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยขวางซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านของการจัดการขยะในพื้นที่มีภารกิจหลายด้าน และมีข้อจำกัดในด้านบุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินการได้อย่างเพียงพอ ดังนั้น การหารูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมให้แก่โรงเรียนในตำบลห้วยขวางจึงเป็นการแบ่งเบาภาระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเป็นการจัดการขยะที่เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดอีกประการหนึ่งด้วย นอกจากนี้ การเก็บรวบรวม การขนส่ง และการกำจัดขยะยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น (โกลม อ่อนสด, 2555) [5] จากสภาพปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เพื่อทราบปัญหาของการจัดการขยะมูลฝอยและเสนอรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม
2. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อ.กำแพงแสน จ. นครปฐม จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านรางอีเม้ย (องบำรุงราษฎร์) โรงเรียนวัดลาดหญ้าไทร โรงเรียนวัดสองห้อง โรงเรียนบ้านห้วยขวาง โรงเรียนบ้านสระน้ำส้ม และโรงเรียนบ้านอ้อกระทิง

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ คณะนักวิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ แกนนำนักเรียน และครู จากโรงเรียนตำบลห้วยขวาง จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านรางอีเม้ย (องบำรุงราษฎร์) โรงเรียนวัดลาดหญ้าไทร โรงเรียนวัดสองห้อง โรงเรียนบ้านห้วยขวาง โรงเรียนบ้านสระน้ำส้ม และโรงเรียนบ้านอ้อกระทิง โดยแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย แกนนำนักเรียน 5 คน และครู 1 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจำนวน 36 ราย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเฉพาะรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม
2. นำเสนอรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม

5. นิยามศัพท์

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง หลักการในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการทิ้งขยะมูลฝอย การเก็บขยะชั่วคราวไว้ในภาชนะ การรวบรวมขยะมูลฝอย การขนถ่ายและการขนส่ง การแปลงรูปของขยะมูลฝอย โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดทางสุขอนามัย ทัศนียภาพ เศรษฐศาสตร์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการยอมรับของสังคม

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม หมายถึง แนวทาง ลักษณะ หรือวิธีการซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวบรวมขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ใหม่ และการกำจัดขยะมูลฝอย โดยคำนึงประโยชน์สูงสุดทางด้านสุขอนามัย สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

6. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ราชบัณฑิตยสถาน[6] (2525, หน้า 650) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “มูลฝอย” หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเหยื่อ และให้คำจำกัดความคำว่า “ขยะ” หมายถึง หยากเหยื่อ มูลฝอย จะเห็นว่าตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความสองคำนี้เหมือนกัน สามารถใช้แทนกันได้

จตุพร บุณยานุก[7] (2540, หน้า 99 -102) กล่าวว่า ขยะ เป็นสิ่งที่เสื่อมคุณภาพ ชำรุด หรือหมดสภาพการใช้งาน ซึ่งถูกทิ้งจากบ้านเรือนที่พักอาศัย ร้านค้า ที่ทำงาน ตลาด โรงงานอุตสาหกรรมและที่อื่นๆ ประกอบไปด้วย เศษอาหาร กระดาษ เศษแก้ว พลาสติก ของใช้ชำรุด ซากพืช ซากสัตว์ เศษสิ่งก่อสร้าง ของมีคม สารเคมี เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแหล่งที่มา และปัจจัยอื่นๆ เช่น ฤดูกาล อุณหภูมิ และจิตสำนึกของประชาชน ปัญหาในเรื่องขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเติบโตของสังคม และนับวันจะกลายเป็นปัญหาใหญ่โตขึ้นเรื่อยๆ

ขยะมูลฝอยแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ (คู่มือการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย สำหรับเยาวชน, ม.ป.ป., หน้า 5-11)[8] ดังนี้

1. ขยะย่อยสลาย หรือมูลฝอยย่อยสลาย คือ ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่ไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ หรือสัตว์ที่เกิดจากการทดลองในห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

2. ขยะรีไซเคิล หรือมูลฝอยที่ยังใช้ได้ คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ กระป๋องเครื่องดื่ม เศษพลาสติก เศษโลหะ อลูมิเนียม ยางรถยนต์ ก่องเครื่องตีแบบ UHT เป็นต้น

3. ขยะทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ท่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติกบรรจุผงซักฟอก พลาสติกห่อลูกอม ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร โฟมเปื้อนอาหาร พอยล์เปื้อนอาหาร ของหรือถุงพลาสติกสำหรับบรรจุเครื่องอุปโภคด้วยวิธีรีดความร้อน เป็นต้น

4. ขยะอันตราย หรือมูลฝอยอันตราย คือ มูลฝอยที่ปนเปื้อน หรือมีองค์ประกอบของวัตถุดังต่อไปนี้

- 4.1 วัตถุระเบิดได้

- 4.2 วัตถุไวไฟ

- 4.3 วัตถุออกไซด์และวัตถุเปอร์ออกไซด์

- 4.4 วัตถุมีพิษ

- 4.5 วัตถุที่ทำให้เกิดโรค

- 4.6 วัตถุที่มีอันตราย

- 4.7 วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม

- 4.8 วัตถุกัดกร่อน

- 4.9 วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง

- 4.10 วัตถุอย่างอื่นที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรืออาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล

สัตว์ พืชหรือทรัพย์สิน เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ถ่านไฟฉายหรือแบตเตอรี่โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะที่ใช้บรรจุสารกำจัดแมลง หรือวัชพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น

พัฒนา มูลพฤกษ์[9] (2539, หน้า 54-69) กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากขยะมูลฝอยไว้ดังนี้

1. ผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ การทิ้งขยะมูลฝอยลงแม่น้ำลำคลอง ทะเล การกองขยะบนพื้นดิน การฝังกลบขยะมูลฝอยโดยไม่ถูกวิธีสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำผิวดิน หรือน้ำใต้ดินได้ และผลกระทบจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของขยะมูลฝอย การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ และลักษณะทางภูมิศาสตร์ของบริเวณนั้น เช่น ความสามารถในการซึมผ่านของน้ำในชั้นดิน และระดับน้ำใต้ดิน เป็นต้น

2. ผลกระทบต่อคุณภาพดิน การทิ้งขยะมูลฝอยกองบนดิน การฝังกลบขยะมูลฝอยโดยไม่ถูกวิธี จะทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพดิน ผลกระทบจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของขยะมูลฝอย เช่น สารเคมีต่างๆ

3. ผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ เกิดจากการเผาขยะที่อุณหภูมิไม่ถึงจุดที่ทำให้เกิดการเผาไหม้โดยสมบูรณ์ เช่น การเกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และควันจากการเผาขยะโดยทั่วไป และการเกิดออกซิน ซึ่งเป็นสารพิษจากการเผา สารอินทรีย์ที่มีคลอรีน เช่น polychlorinated biphenyl และ PVC (Poly Vinyl Chloride)

4. ผลกระทบด้านอื่นๆ นอกจากผลกระทบด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีผลกระทบทางด้านอื่นๆ อีกเช่น ผลต่อการเพาะพันธ์ของเชื้อโรค และพาหะนำโรค ผลกระทบต่อสุขภาพ ผลกระทบต่อความสวยงาม ทำให้เกิดเหตุรำคาญ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนำไปสู่ผลเสียทางเศรษฐกิจด้วย

แนวทางที่จะจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอย ซึ่งนอกจากการเพิ่มประสิทธิภาพในการกวาดขยะมูลฝอยตามที่สาธารณะ การจัดเก็บทั้งทางบกและทางน้ำ รวมทั้งวิธีการกำจัดให้ถูกหลักวิชาการสุขาภิบาลให้ขยะมูลฝอยหมดวันต่อวัน นอกจากนั้นแล้ว การส่งเสริมให้มีการแยกขยะมูลฝอย เพื่อนำเอาสิ่งที่ใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ จะสามารถช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดให้น้อยลง และเป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติอีกทางหนึ่งด้วย อีกทั้งยังช่วยลดการเสี่ยงภัยจากมลภาวะที่เกิดจากขยะมูลฝอย ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยเกิดประสิทธิภาพ อันเป็นลักษณะของการป้องกัน และการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ซึ่งน่าจะเหมาะสมและถูกต้องกว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาในอดีต (ไพโรจน์ พรหมสาสน์ และประสุมิ เพลียงสมานกุล, 2539, หน้า 2 – 6)[10]

ประชาชนสามารถลดค่าใช้จ่ายของบ้านเมือง ตลอดจนช่วยลดขั้นตอนความยุ่งยากในการจัดเก็บและช่วยประหยัดพลังงานในการจัดการขยะมูลฝอยได้ด้วยวิธีการแยกประเภทขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง จากการวิเคราะห์ของกรุงเทพมหานคร พบว่ามีขยะมูลฝอยมากถึง 40 % ที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก ดังนั้น ทุกคนควรช่วยกันแยกประเภทขยะซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างมหาศาล ดังต่อไปนี้ (สำนักรักษาความสะอาด, ม.ป.ป.)[11]

1. สามารถลดปริมาณขยะลงได้ เพราะเมื่อแยกวัสดุส่วนที่ยังมีประโยชน์ออกไป เช่น แก้ว โลหะ พลาสติก ฯลฯ ก็เหลือปริมาณขยะจริงที่จำเป็นต้องกำจัดหรือทำลายน้อยลง ซึ่งขณะนั้นสถานที่ที่ใช้ทำลายขยะก็นับวันจะหายากลงทุกวัน
2. สามารถประหยัดงบประมาณลงได้ เพราะในเมื่อเหลือปริมาณขยะจริงที่จำเป็นต้องกำจัดหรือทำลายน้อยลง จึงใช้งบประมาณน้อยลงในการเก็บขนและกำจัด หรือทำลายขยะ เช่น ชี้อัดขยะน้อยลง ชี้อัดเก็บขนขยะให้น้อยลง มีคนงานจำนวนน้อยลง และใช้เงินจ้างในการกำจัดและทำลายน้อยลง เป็นต้น
3. สามารถนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก ฯลฯ เช่น กระดาษ 1 ตัน ได้มาจากการตัดต้นไม้ใหญ่ถึง 17 ตัน เพื่อมาใช้ทำเยื่อกระดาษ
4. สามารถสงวนทรัพยากรธรรมชาติและประหยัดพลังงาน จากข้อ 3 จะได้ผลเป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติและประหยัดพลังงาน เพราะนอกจากลดการใช้วัสดุที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติแล้วยังไม่ต้องใช้พลังงานในการขุดค้น เช่น ในการผลิตอุปกรณ์ที่เป็นพลาสติกนั้น แทนที่จะใช้เม็ดพลาสติกใหม่ ซึ่งกว่าจะได้ต้องใช้พลังงานมากมาย ก็ใช้พลาสติกที่ผ่านการใช้แล้วมาหลอมใหม่
5. สามารถช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น เพราะในเมื่อขยะน้อยลงสิ่งมีชีวิตก็จะดีขึ้น สะอาดขึ้น ปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า หากช่วยกันแยกทั้งขยะมูลฝอยแล้วก็จะเกิดประโยชน์อย่างมากมายทั้งกับตนเอง สังคมส่วนรวม และสภาพสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ควรร่วมมือกันคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง

สำหรับรูปแบบการแยกทั้งขยะมูลฝอยนั้น ฉันทนา ลิมนิรันดร์กุล[12] (2539, หน้า 24 - 27) กล่าวว่า ในปัจจุบันการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนแน่นอน ส่วนใหญ่แล้วจะมีการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยกันเป็นทอดๆ โดยเริ่มจากแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอย ไปจนถึงระบบกำจัดขยะมูลฝอยครั้งสุดท้าย แต่การคัดแยกดังกล่าว เป็นการคัดแยกประเภทเพื่อนำขยะมูลฝอยบางชนิดที่สามารถใช้ได้ไปจำหน่ายเท่านั้น และส่วนใหญ่ขยะมูลฝอยที่ถูกคัดแยกประเภทจะเป็นขยะมูลฝอยที่มีสภาพดี วัสดุต่างๆ ที่ถูกคัดแยกออกมาจากขยะมูลฝอยก็จะถูกขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะนำไปขายให้กับร้านซื้อของเก่าอีกต่อหนึ่ง ที่ร้านนี้จะทำการคัดแยกประเภทต่างๆ พร้อมทั้งทำความสะอาดวัสดุบางประเภท ก่อนที่จะนำไปขายต่อไปให้กับผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ซื้อขายที่ติดต่อดโดยตรงกับผู้ใช้วัสดุเหล่านี้ เพื่อเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ต่อไปเป็นการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยชนิดที่ไม่เป็นทางการ (Informal System) หรือที่เรียกว่าเป็นระบบแอบแฝง ซึ่งเป็นสภาพตามความเป็นจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สำนักงานที่ปรึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน[13] (2540, หน้า 45-47) กล่าวว่า ขยะมูลฝอยที่ปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดจะมีส่วนประกอบที่แตกต่างกันบางส่วนสามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ เช่น เศษกระดาษ แก้ว โลหะ ฯลฯ และในปัจจุบัน ยังมีมีการรับซื้อขยะมูลฝอยขึ้นใหญ่โต ใช้อัตรารทุกไปรับซื้อตามบ้านพักอาศัย

การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่นี้ถือเป็นการจัดการขยะมูลฝอยอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอย อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในทางอ้อมอีกด้วย

ภาระหลักในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ในขณะที่การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ มีเพียงร้อยละ 22 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ ของเสียอันตรายจากบ้านเรือนก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และมีการทิ้งปะปนกับขยะมูลฝอยทั่วไปโดยไม่มีกลไกในการคัดแยก ทำให้สารพิษที่อยู่ในของเสียอันตรายจากชุมชน ปนเปื้อนออกสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละท้องถิ่นนั้น จะมีวิธีการดำเนินงานที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ และนโยบายในการบริหารดูแลท้องถิ่นนั้น ขอยกตัวอย่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะ เพื่อเป็นแบบอย่างและแนวคิดในการนำไปพัฒนาแนวทางดำเนินการจัดการขยะในท้องถิ่น เช่น เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ปริมาณมูลฝอยของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ มีประมาณ 36 ตัน/วันโดยเทศบาลสามารถกำจัดมูลฝอยได้ประมาณ 35 ตัน/วัน มูลฝอยที่นำมากำจัดมีทั้งในและนอกเขตเทศบาลโดยเป็นมูลฝอยในเขตเทศบาลประมาณ 29 ตัน/วัน และจากนอกเขตเทศบาลประมาณ 6 ตัน/วัน ซึ่งมูลฝอยนอกเขตเทศบาลมาจาก เทศบาลตำบลพยุห์ เทศบาลตำบลปรังค์กู เทศบาลตำบลกันทรารมย์ และเทศบาลตำบลเมืองคง จุดเด่นการจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ คือ ผู้บริหารเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องการจัดการมูลฝอย มีแผนการจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการที่ชัดเจน สามารถฝังกลบได้ทุกวัน ไม่มีขยะตกค้าง และไม่มีปัญหาการร้องเรียนเรื่องกลิ่น (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม, 2552)[14]

7. วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดความคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดปัญหาหรือหัวข้อ รวมทั้งคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้เหมาะสม
3. กำหนดประชากรเป้าหมายในการวิจัย และออกแบบตัวอย่างเพื่อร่วมในการสนทนากลุ่ม
4. สร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนา (guidelines) ซึ่งได้แก่ ประเภทของขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหาของโรงเรียน แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหาของโรงเรียน วิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ใช้อยู่ในโรงเรียน ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน และแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน
5. กำหนดผู้ที่จะทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา หรือ Moderator
6. ให้ความรู้แก่ครูและนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย โดย นางสาวสุกัญญาพรพรรณ จันทร์ละออง นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ (ผู้อำนวยการส่วน) และนางสาววาสนา เอกวิเศษศรี นักวิชาการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวิทยากรจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5 (นครปฐม) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. แบ่งกลุ่มครูและนักเรียนทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยที่มีอยู่เดิม แนวคำถาม คือ ประเภทของขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหาของโรงเรียน แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหาของโรงเรียน วิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ใช้อยู่ในโรงเรียน และปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน จากจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 36 คน คณะผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มเพื่อทำการสนทนาออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ได้แก่ อาจารย์จากโรงเรียนต่างๆ ในตำบลห้วยขวาง จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ แกนนำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 15 คน และกลุ่มที่ 3 ได้แก่ แกนนำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน
8. ศึกษาฐานต้นแบบการจัดการขยะ ณ โรงเรียนธรรมโชติศึกษาลัย อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี
9. แบ่งกลุ่มครูและนักเรียนทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับโรงเรียนต้นแบบ แนวคำถาม คือ แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน จากจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 36 คน คณะผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มเพื่อทำการสนทนาออกเป็น 7 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ได้แก่ อาจารย์จากโรงเรียนต่างๆ ในตำบลห้วยขวาง จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ แกนนำจากโรงเรียนบ้านรางอีเมี้ยว (สงบ่ารุงราษฎร์) จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ แกนนำจากโรงเรียนวัดลาดหญ้าไทร จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 ได้แก่ แกนนำจากโรงเรียน

วัดสองห้อง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 5 ได้แก่ แกนนำจากโรงเรียนบ้านห้วยขวาง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 6 ได้แก่ แกนนำจากโรงเรียนบ้านสระน้ำส้มจำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 7 ได้แก่ แกนนำจากโรงเรียนบ้านอ้อกระติง จำนวน 5 คน

10. สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหารูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมของโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คณะผู้วิจัยใช้การจัดระเบียบจัดกลุ่มและแยกประเภทของข้อมูล การลงรหัสข้อมูล (Coding) การตีความข้อมูล (Interpretative Practice) และนำเสนอในลักษณะของการบรรยายและพรรณนาความ ซึ่งอาจจะใช้ตาราง ภาพ แผนภูมิ ร่วมด้วยเพื่อความชัดเจนของข้อมูลมากขึ้น

9. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สำหรับผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเภทของขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหาของโรงเรียน พบว่า ทั้ง 6 โรงเรียนในตำบลห้วยขวาง ประสบปัญหาเกี่ยวกับประเภทของขยะมูลฝอยคล้ายคลึงกัน โดยขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหาของโรงเรียน ได้แก่ ถุงพลาสติก ไข่ไม้ ถูนม แก้วพลาสติก และหลอดพลาสติก ขยะมูลฝอยที่พบส่วนใหญ่เกิดจากการบริโภคของนักเรียนในโรงเรียน

แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหาของโรงเรียน พบว่า ทั้ง 6 โรงเรียนในตำบลห้วยขวาง ประสบปัญหาเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยคล้ายคลึงกันเช่นกัน โดยแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหามากที่สุดซึ่งทุกโรงเรียนมีความคิดเห็นตรงกัน คือ บริเวณร้านค้าสวัสดิการของโรงเรียน นอกจากนี้ แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยอื่นๆ ที่เป็นปัญหาที่โรงเรียนกำลังประสบอยู่ คือ สนามเด็กเล่น ห้องเรียน และโรงอาหาร ช่วงเวลาที่พบขยะมูลฝอยมากที่สุด คือ ตอนกลางวันซึ่งเป็นช่วงเวลาพักเพื่อรับประทานอาหารกลางวันของนักเรียน

วิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ใช้อยู่ในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนที่มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม สามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยได้ คือ โรงเรียนบ้านรางอีเมย (สงบารงราษฎร์) ซึ่งได้ดำเนินการคัดแยกขยะ และนำขยะไปสร้างมูลค่าเพื่อนำรายได้มาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน นักเรียนนำเศษอาหารต่างๆ ที่เหลือจากการบริโภค ไปใช้ประโยชน์ในโครงการเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ นำเศษอาหารไปเลี้ยงปลาดุกในบ่อเลี้ยงที่นักเรียนได้ช่วยกันทำขึ้นมา นำเศษอาหารทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้เป็นปุ๋ยสำหรับนาข้าว และพืชสวนครัวที่ปลูกขึ้นในโรงเรียน นอกจากนี้ ทางโรงเรียนได้มีการดำเนินกิจกรรมออมทรัพย์ ให้นักเรียนนำเงินมาออมกับทางโรงเรียน ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นธนาคารขยะได้ในอนาคต

2. โรงเรียนที่มีการคัดแยกขยะ ได้แก่ โรงเรียนบ้านอ้อกระติง และโรงเรียนวัดลาดหญ้าไทร ใช้วิธีการจัดการขยะโดยให้นักเรียนนำขยะมูลฝอยมาทิ้งลงถังขยะของโรงเรียน มีการคัดแยกขยะและนำไปขาย ส่วนขยะที่ไม่สามารถขายได้ทำการกำจัดโดยวิธีการเผา หรือให้ห้องการบริหารส่วนตำบลห้วยขวางเข้ามาเก็บเพื่อนำไปกำจัดต่อไป สำหรับโรงเรียนบ้านอ้อกระติง ได้เคยดำเนินการโครงการธนาคารขยะ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันได้ยกเลิกไป

3. โรงเรียนที่ไม่มีการคัดแยกขยะ ได้แก่ โรงเรียนวัดสองห้อง โรงเรียนบ้านห้วยขวาง และโรงเรียนบ้านสระน้ำส้ม มีวิธีการจัดการขยะ โดยให้นักเรียนนำขยะมูลฝอยมาทิ้งรวมกัน ทำการกำจัดโดยวิธีการเผา หรือให้ห้องการบริหารส่วนตำบลห้วยขวางเข้ามาเก็บเพื่อนำไปกำจัดต่อไป

ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน ได้แก่ ถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะมูลฝอย และกระจายไม่ทั่วบริเวณของโรงเรียน ไม่มีพื้นที่ในการฝังกลบขยะจึงใช้วิธีการกำจัดขยะโดยการเผา นักเรียนขาดระเบียบวินัยในการทิ้งขยะโดยเฉพาะเด็กระดับชั้นอนุบาลมักทิ้งขยะไม่ลงถัง นักเรียนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการณรงค์ในเรื่องของขยะมูลฝอย ยังขาดแกนนำนักเรียนในการขับเคลื่อนกิจกรรม ยังไม่มีนักเรียนที่เป็นแกนนำในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างจริงจัง

แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนในมุมมองของแกนนำนักเรียน คือ ให้ทางโรงเรียนชุมชน ช่วยกันจัดหาถังขยะเพิ่มขึ้นให้เพียงพอกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ขยะบางส่วนที่ไม่มีพื้นที่ฝังกลบให้นำมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ หรือทำน้ำหมักชีวภาพแทน ปลูกฝังจิตสำนึก และสร้างระเบียบวินัยให้กับนักเรียนให้เห็นทั้งโทษ และประโยชน์ของ

ขยะมูลฝอย ผ่านการเรียนการสอน กิจกรรม หรือการจัดอบรมสัมมนาตามโอกาส และจัดให้มีแกนนำนักเรียนในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับข้อกับการจัดการขยะมูลฝอย

แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนในทัศนะของครูจากทั้ง 6 โรงเรียนในตำบลห้วยขวางไว้ดังนี้

1. สร้างจิตสำนึกในการคัดแยกขยะ รักษาความสะอาด และทิ้งขยะให้ลงถัง แก่นักเรียนการสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่นักเรียน ควรเริ่มที่บ้าน และให้หน่วยงานภายนอกมาอบรม
2. ให้ความรู้แก่นักเรียนและผู้ปกครอง เรื่อง การคัดแยกขยะ มูลค่าที่เกิดจากขยะ และการนำหมักชีวภาพ
3. การมีแนวร่วมทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และนักการภารโรง รวมทั้งกำหนดให้เป็นนโยบายด้านความสะอาดของโรงเรียน แต่ครูได้สะท้อนให้เห็นปัญหาว่าภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาดำเนินการอย่างจริงจัง

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูและแกนนำนักเรียน คือ

1. ทำการคัดแยกขยะมูลฝอย ออกเป็น 3 ประเภทก่อนทิ้ง ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่ขายได้ ขยะมูลฝอยที่ขายไม่ได้ และขยะอันตราย โดยให้มีการจัดการขยะอันตรายอย่างถูกวิธี เช่น การฝังกลบ เป็นต้น
2. จัดตั้งธนาคารขยะโรงเรียน โดยใช้รูปแบบจากการศึกษาดูงานที่โรงเรียนธรรมโชติศึกษาลัย จ.สุพรรณบุรี หลักการของธนาคารขยะรีไซเคิล คือ การส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยเริ่มต้นที่นักเรียน และใช้โรงเรียนเป็นสถานที่ทำการธนาคาร ดำเนินการโดยให้นักเรียนสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิล และนำขยะรีไซเคิลมาฝากที่ธนาคาร โดยมีเจ้าหน้าที่ของธนาคารทำการคัดแยก ซึ่งน้ำหนัก คำนวณเป็นเงิน และบันทึกลงสมุดคู่ฝาก โดยใช้ราคาที่ทางโรงเรียนประสานกับร้านรับซื้อของเก่า เป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคา รายได้ของกิจกรรมมาจากผลต่างของราคาที่คุณทำงานของโรงเรียนกำหนด กับราคาที่สามารถขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งต้องมีการหักรายจ่ายอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ ติดต่อประสานงาน ผลพลอยได้ คือ นักเรียนจะมีรายได้จากการนำขยะมาฝากกับธนาคาร ส่วนธนาคารก็มีรายได้จากการเป็นตัวแทนขายขยะรีไซเคิลให้กับร้านรับซื้อของเก่า และสามารถนำกำไรหลังหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นทุนหมุนเวียน และจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อใช้เป็นทุนการศึกษา หรือสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ในโรงเรียน

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของโรงเรียนในตำบลห้วยขวางอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดังนี้

1. ในส่วนของโรงเรียนที่ยังไม่มีการคัดแยกขยะ ได้แก่ โรงเรียนวัดสองห้อง โรงเรียนบ้านห้วยขวาง และโรงเรียนบ้านสระน้ำส้ม ควรทำการคัดแยกขยะมูลฝอย เป็น 3 ประเภท คือ
 - 1.1 ขยะมูลฝอยที่สามารถขายได้ เช่น กระจาด ขวดน้ำ แก้วน้ำ เป็นต้น เศษอาหาร และขยะอื่นๆ ควรดำเนินการในรูปของธนาคารขยะ โดยนำต้นแบบมาจากโรงเรียนธรรมโชติศึกษาลัย ที่ครูและแกนนำจากทั้ง 6 โรงเรียน ได้ไปศึกษาดูงาน
 - 1.2 เศษอาหาร เศษใบไม้ นำมาทำน้ำหมักชีวภาพ หรือปุ๋ยชีวภาพ
 - 1.3 ถูขนม นำมาล้าง และทำเป็นสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เช่น หมวก ผ้าปูโต๊ะ
 - 1.4 อื่นๆ เก็บรวบรวมให้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยขวางนำไปกำจัดต่อไป ไม่ควรใช้การเผา เนื่องจากเป็นการสร้างมลพิษทางอากาศ ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ควรรณรงค์ให้ใช้วิธีฝังกลบแทน
2. โรงเรียนบ้านรางอีเม้ย (องบ่างราษฎร์) ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน และพัฒนาต่อยอดจากกิจกรรมออมทรัพย์ที่โรงเรียนได้ดำเนินการ ให้เป็นธนาคารขยะ
3. จัดตั้งธนาคารขยะโดยอยู่ในลักษณะของเครือข่าย ให้ทั้ง 6 โรงเรียนร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองกับร้านรับซื้อของเก่า ทำให้สามารถขายขยะได้ในราคาที่สูงกว่าการนำไปขายเอง โดยอาจทำกรมัตหมายให้ร้านรับซื้อของเก่าเข้ามารับซื้อสัปดาห์ละครั้ง หรือเดือนละครั้ง หรือตามที่แต่ละโรงเรียนได้ตกลงกัน แกนนำในการดำเนินการนี้ ควรเป็นโรงเรียนบ้านรางอีเม้ย (องบ่างราษฎร์) เนื่องจากได้มีการดำเนินกิจกรรมออมทรัพย์อยู่แล้ว สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นธนาคารขยะต่อไปได้
4. สร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน ให้องค์ความรู้ด้านการคัดแยกขยะ และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตั้งแต่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และนักการภารโรง

10. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้นักเรียนตระหนักในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการคัดแยกขยะ
2. ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เกิดเครือข่ายการจัดการขยะมูลฝอยของโรงเรียนในตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

11. เอกสารอ้างอิง

- [1] ภาวะโลกร้อน [จุลสาร]. (ม.ป.ป.). นครปฐม: ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- [2] สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2554, ตุลาคม 8-12). คนไทยทิ้งขยะ 15 ล้านตันต่อปี ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหากลยุทธ์ในการนำขยะกลับมาใช้ใหม่อย่างเร่งด่วน. *สารสุขภาพ*, 5, (2), หน้า 1.
- [3] ไทยตำบลดอทคอม. (ม.ป.ป.). *ตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม*. ค้นเมื่อ มีนาคม 13, 2555, จาก <http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=730204>
- [4] ศูนย์การศึกษาและพัฒนาจังหวัดนครปฐม. (ม.ป.ป.). *โครงการนครปฐม : นครแห่งความผาสุกทุกชุมชนท้องถิ่น*. ค้นเมื่อ มีนาคม 13, 2555, จาก <http://program.npru.ac.th/nedr/>
- [5] โกมล อ่อนสอด. (2555). *สัมภาษณ์*. 4 กุมภาพันธ์.
- [6] ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- [7] จตุพร บุญนาค. (2540). *โครงการจัดการขยะมูลฝอยด้วยธุรกิจสีเขียวในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขลางค์นครวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง สาขาสุศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- [8] *คู่มือการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย สำหรับเยาวชน*. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- [9] พัฒนา มูลฤกษ์. (2539). *อนามัยสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : เอ็น เอส แอล พรินติ้ง.
- [10] ไพโรจน์ พรหมสาสน์ และประสุมิ เหลืองสมานกุล. (2539, กุมภาพันธ์ 15). แนวคิดการกำจัดขยะสมัยใหม่. *ท้องถิ่น*, 36, (2) : หน้า 2 - 6.
- [11] สำนักรักษาความสะอาด. (ม.ป.ป.ข). *โครงการส่งเสริมการลดและการแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ : คัดสัณนิคก่อนทิ้งขยะ* [แผ่นพับ]. กรุงเทพมหานคร: สำนักรักษาความสะอาด.
- [12] ฉันทนา ลิมนิรันดร์กุล. (2539). *เอกสารวิชาการเรื่อง การแยกประเภทขยะมูลฝอย*. นนทบุรี: ศูนย์อนามัยเขตสิ่งแวดล้อม เขต 1 นนทบุรี.
- [13] สำนักงานที่ปรึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน. (2540). *ข้อคิดและวิธีง่ายๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อการประหยัดพลังงาน*. *วารสาร คพ.*, 2, (2), หน้า 45 – 47.
- [14] กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม. (2552). *ท้องถิ่นกับแนวทางการจัดการขยะ*. ค้นเมื่อ พฤษภาคม 14, 2555 จาก http://local.environnet.in.th/formal_data2.php?id=870